SÁMEDIGGI
SÄMITIGGE
SÄÄ'MTE'ĞĞ
SAAMELAISKÄRÄJÄT

Eduskunnan sivistysvaliokunta Drno 724/D.a.4/2025

siv@eduskunta.fi

Asia Eduskunnan sivistysvaliokunta pyytää kirjallista asiantuntijalausuntoa:
HE 169/2025 vp Hallituksen esitys eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta.

Viite Eduskunnan sivistysvaliokunnsn lausuntopyyntö sähköpostilla18.11.2025

Hallituksen esitys eduskunnalle arkistointilaiksi ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi arkistointilaki, jolla kumottaisiin voimassa oleva arkistolaki. Esityksessä ehdotetaan lisäksi muutettavaksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettua lakia.

Arkistointilaissa säädettään kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnista. Esityksen keskeisenä tavoitteena on digitaalisen arkistoinnin edistäminen julkishallinnossa ja digitaalisen tiedonhallinnan muutosten huomioiminen arkistoinnissa. Lain soveltamisala ja keskeiset määritelmät yhteensovitettaisiin viranomaisen asiakirjojen julkisuudesta annetun lain ja julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain kanssa. Lailla selkeytettäisiin myös tietosuojalainsäädännön soveltamista yleisen edun mukaisessa arkistointitarkoituksessa tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn.

Saamelaiskäräjät pitää hyvänä, että opetus- ja kulttuuriministeriö on ryhtynyt ajantasaistamaan arkistolainsäädäntöä. Arkistointi käsittää asiakirjojen ja tietoaineistojen yleisen edun mukaisen arkistollisen arvon määrittämiseen, niiden turvalliseen tuleville sukupolville säilyttämiseen sekä saatavuuden ja käytettävyyden varmistamiseen liittyvät toimenpiteet. Lain säännökset mahdollistaisivat sähköisten tietoaineistojen arkistoon siirtojen laajan käyttöönoton. Julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annettuun lakiin esitetään teknisiä, ehdotetun arkistointilain säännöksiin liittyviä muutoksia tiedonhallintaa koskevan sääntelykokonaisuuden selkeyttämiseksi.

Saamelaiskäräjät kiinnitti erityistä huomiota lausunnossa, onko saamelaiskulttuuriperinnön erityisasema otettu asianmukaisella tavalla huomioon lainsäädäntöä valmisteltaessa. Arkistointilaissa säädettään kulttuuriperintöön kuuluvien viranomaisten asiakirjojen ja tietoaineistojen arkistoinnista.

Laissa säädettäisiin viranomaisten vastuulla olevien arkistointiin liittyen toimenpiteiden kannalta tarpeellisesta Kansallisarkiston määräyksenantovallasta. Saamelaiskäräjät kiinnittää huomioita, tällä on jonkinlainen rajapinta saamelaisten kulttuuriperinnön osalta saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevaan itsehallintoon, mutta esityksestä puuttuu vaikutusten arviointi siitä, miten tämän ehdotus vaikuttaa saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevaan itsehallintoon ja sitä kautta saamelaisten asemaan. Tämän ei tulisi olla saamelaisten kulttuuriperinnön osalta ristiriidassa 1.8.2025 414/2025 Saamelaiskärälain 5 §:n toimivaltasäännöksen kanssa.

Saamelaiskäräjät pyytää huomioimaan Saamelaisten kulttuuriperinnön keskeiset käsitteet ovat kulttuuriperintö ja kulttuuriperintöyhteisö. Keskeisenä tavoitteena on vahvistaa ja suojella lailla kulttuuriperinnön, elämänlaadun, identiteetin ja kestävän kehityksen välistä yhteyttä yhteiskunnassa.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/feba53d1-f946-4b82-9ed0-76ff9bb50230
visma sign
www.vismasign.com

Lain tarkoituksena tulisi olla yksilöiden ja yhteisöjen oikeudet hyötyä kulttuuriperinnöstä ja osallistua sen rikastuttamiseen sekä velvoittaa kunnioittamaan muiden kulttuuriperintöä. Kulttuuriperintö tulee määritellä aiempaa laajemmin. Siinä tunnustaa ympäristön kulttuuriset arvot ja ympäristö ymmärretään osana kulttuuria, ns. kulttuurisena ympäristönä. Saamelaisten kulttuuriperintö tulee nähdä ihmisoikeutena, elintärkeänä osana elämää.

Saamelaisen kulttuuriperinnöstä puhuttaessa ei voida suoraviivaisesti erotella toisistaan yksilöiden ja yhteisöjen tai aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö. Kulttuuriperinnöstä puhuessa ei voi erottaa toisistaan aineellista ja aineetonta kulttuuriperintöä. Saamelaisten aineellinen ja aineeton kulttuuriperintö on kehittynyt ja kehittyy kulttuurin, saamelaisyhteisöjen ja ympäristön vuorovaikutuksessa. Perinteinen tieto siirretään sukupolvelta toiselle. Saamelainen luonnon monimuotoisuuteen liittyvä perinteinen tieto ilmenee saamelaisessa luonnonkäytössä ja perinteisten saamelaiselinkeinojen harjoittamisessa eli poronhoidossa, kalastuksessa, metsästyksessä, keräilyssä ja käsityössä sekä luontosuhteessa. Tieto välittyy saamen kielen luontoon, maastoon, säähän, poronhoitoon, käsitöihin, pyyntiin ja kalastukseen liittyvässä terminologiassa sekä saamenkielisissä paikannimissä. Perinteistä tietoa siirretään tietoisen opettamisen, vanhemmilta sukupolvilta saadun mallin, joikujen ja suullisen kertomaperinteen kautta sekä poronhoito-, kalastus-, keräily käsityö- ja metsästyskäytänteissä.

Saamelaiskäräjät toteaa, että perustuslain ja saamelaiskäräjälain mukaan saamelaisten aineeton ja aineellinen kulttuuriperintö kuuluu saamelaisten perustuslaillisen itsehallinnon tehtäviin. Saamelaisen kulttuuriperinnön kannalta merkittävin rakenteellinen uhkatekijä on se, ettei saamelaista kulttuuriperintöä suojella lailla; ainoastaan rakennettu kulttuuriperintö on suojeltu lailla.
Kiinteät muinaisjäännökset ovat rauhoitettu muinaismuistolailla (295/1963) ja rakennuksia, rakennusryhmiä ja rakennettuja alueita suojellaan kulttuuriperinnön suojelemisesta annetulla lailla (498/2010). Keskeisiä kulttuuriympäristön hoitoa ja suojelua ohjaavia lakeja ovat myös maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999) sekä luonnonsuojelulaki (1096/1996). Kulttuuriympäristön ja kulttuurimaiseman arvoja voidaan suojella kaavoituksella, joka kuitenkin perustuu kunnalliseen päätöksentekoon.

Arkistointilaiki ja laiksi julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain muuttamisesta merkitys Suomen saamelaisten kannalta.

Saamelaisilla on Suomen perustuslain 17 § 3 momentin mukaan perusoikeutena turvattu oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa kieltään ja kulttuuriaan. Säännöksen perustelujen mukaan saamelaisten kulttuuri ymmärretään laajasti kulttuurimuotona siihen kuuluvine perinteisine elinkeinoineen. Perustuslain perustelujen (HE 309/1993) mukaan kulttuurinsuojasäännöksen tarkoituksena on turvata vähemmistöjen kulttuurimuotoja ja näin sen turvaamia ovat saamelaiseen kulttuurimuotoon kuuluvat saamelaisten perinteiset elinkeinot. Kulttuuri kattaa kaiken taiteellisen ja muun sivistyksellisen toiminnan, siis myös perinteet ja kansan omaleimaisen identiteetin. Kulttuurisesta perusoikeudesta nauttimiseen on oltava tosiasialliset mahdollisuudet

Perustuslain 121 §:n 4 momentin mukaan saamelaisilla on saamelaisten kotiseutualueella kieltään ja kulttuuriaan koskeva itsehallinto sen mukaan kuin lailla säädetään. Kulttuuri-itsehallinnon toteuttamiseksi säädettiin vuonna 1995 myös saamelaisten itsehallintoelimestä, saamelaiskäräjistä, omalla laillaan (974/2025 ja 414/2025). Saamelaiskäräjät toteuttaa siten sille perustuslaissa säädettyä tehtävää.

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/feba53d1-f946-4b82-9ed0-76ff9bb50230
visma sign
www.vismasign.com

Inarissa 25.11.2025

Merk. Leo Aikio

I varapuheenjohtaja

Riitta Orti-Berg

kulttuurisihteeri

I varapuheenjohtaja päätti lausunnosta 25.11.2025

Electronically signed / Sähköisesti allekirjoitettu / Elektroniskt signerats / Elektronisk signert / Elektronisk underskrevet
https://sign.visma.net/fi/document-check/feba53d1-f946-4b82-9ed0-76ff9bb50230
visma sign
www.vismasign.com

SIGNATURES **ALLEKIRJOITUKSET** **UNDERSKRIFTER** **SIGNATURER** **UNDERSKRIFTER**

This documents contains 3 pages before this page
Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua
Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida
Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden
Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

Riitta Anneli Orti-Berg
Samediggi/Saamelaiskäräjät, FI10525353, Menesjärventie 2A, 99870, Inari
15ba2e71-7dd3-4b59-8f3e-2a6413286496 - 2025-11-25 14:44:41 UTC +02:00
BankID / MobileID - 6bafe558-596e-4c8b-8bf4-fb4ae9448cff - FI
Authority to sign - Asemavaltuutus - Ställningsfullmakt - Autoritet til å signere - Myndighed til at underskrive

authority to sign	asemavaltuutus	ställningsfullmakt	autoritet til å signere	myndighed til at underskrive
representative	nimenkirjoitusoikeus	firmateckningsrätt	representant	repræsentant
custodial	huoltaja/edunvalvoja	förvaltare	foresatte/verge	frihedsberøvende